

STUDIUM HISTORYCZNE SZYDŁOWA

W czerwcu b.r. zostało opracowane pod kierunkiem prof. Stanisława Kołodziejskiego studium pt. *Szydłów – studium historyczno – konserwatorskie dla ochrony i rozwoju miejscowości Szydłów*. Dokument ten będzie m.in. pomocny przy staraniu się o środki z UE. Składa się on z działów:

1. Kalendarium ważniejszych wydarzeń w dziejach Szydłowa; 2. Zarys dziejów badań nad historią miasta i jego zabytkami; 3. Odbudowa miasta i konserwacja zabytków; 4. Postulaty badawcze i wnioski konserwatorskie; 5. Archiwalia (historyczna kartografia, plany, rysunki architektoniczne, ikonografia, dokumentacja konserwatorska).

Prof. Stanisław Kołodziejski w rozdz. *Kalendarium ważniejszych wydarzeń w dziejach Szydłowa* wymienia szereg ważnych dat, zasługujących na uwagę. Do najciekawszych należą:

1225 r. – prawdopodobnie wtedy nadano osadzie przywilej miejski.

1341 r. 15 XII – odnotowany został pobyt w Szydłowie króla Kazimierza Wielkiego, kolejne w latach 1347, 1351, 1357, 1364, 1366, 1469.

1386 r. 1 VIII – odnotowany pobyt w Szydłowie króla Władysława Jagiełły.

1394-1395 r. Prawdopodobnie w zamku szydłowskim był trzymany w honorowej niewoli książę Świdrygiełło, brat króla Władysława Jagiełły.

1395 r. – pierwsza bezpośrednia wiadomość historyczna o staroście szydłowskim Piotrze, a tym samym o starostwie.

1404 r. – wymienieni Jakusz starosta szydłowski i Waclaw wójt szydłowski.

1416-1418 r. – w historycznych źródłach występuje Mikołaj burgrabia szydłowski.

1437-51 r. – Michał z Szydłowa, bakałarz artium 1416, licencjat 1430 i doktor dekretów, asesor konsystorza krakowskiego, scholastyk kielecki 1430, rektor Uniwersytetu Krakowskiego 1435, kanonik krakowski.

1448 r. – odnotowany pobyt w Szydłowie króla Kazimierza Jagiellończyka.

1449 r. – Krzesław z Kurozwęk kasztelan lubelski i tenutariusz szydłowski zaświadcza, że Jakub syn Cieszka sprzedał swemu zięciowi Janowi Żyznowi młyn zwany szydłowym na końcu przedmieścia Szydłowa, idąc w kierunku wsi Gacki.

1450-1475 r. – w tym okresie na Akademii Krakowskiej studiowało 13 studentów pochodzących z Szydłowa.

1470 r. – Król Kazimierz Jagiellończyk na prośbę księdza Bartłomieja plebana w Szydłowie, kapelana dzieci królewskich, odnawia przywilej zniszczony w pożarze, w którym były wymienione uposażenia plebana szydłowskiego.

1477 r. – Wymieniona stara i nowa droga prowadząca z Szydłowa do Wiślicy.

1486-1519 r., zm. 1520 Maciej z Szydłowa kanonik krakowski, profesor teologii, pleban w Łętowicach i Olkuszu.

1494 r. – Król Jan Olbracht nadał Żydom przywilej na sprzedawanie trunków w Szydłowie.

1513 r. – po raz pierwszy poświadczono źródłowo prepozyturę szpitalną.

1528 r. – w Lustracji Ekonomii Szydłów z r. 1825 wspomniano o istnieniu ratusza już w 1528 r.

1540 r. Szydłów występuje na mapie Sebastiana Munstera z 1540 roku.

XVIII w. – na początku tego stulecia istniała w Szydłowie drukarnia, przeniesiona w okresie wojny ośmioletniej do Radomia.

1809 r. – Szydłów wszedł w skład Księstwa Warszawskiego.

1831 r. – założono w Szydłowie, w miejscu dawnego browaru położonego nad rzeką, fabrykę saletry, służącej do wyrobu prochu strzelniczego.

1869 r. – ukazem cesarskim wydanym w listopadzie Szydłów został pozbawiony praw miejskich.

1942 1 I – władze niemieckie ogłosiły teren Szydłowa gettem żydowskim.

W dalszej części pracy prof. Kołodziejski nadmienia, że należy ubolewać, iż Szydłów – miasteczko o unikatowych w skali Polski walorach zabytkowych i bogatej tradycji historycznej wciąż nie posiada profesjonalnej monografii.

Autor niniejszej pracy nie ma wątpliwości, że Szydłów, ze względu na swą niezwykle ciekawą przeszłość i na bogactwo istniejących tu zabytków, wymaga dalszych pogłębionych studiów i badań terenowych. Prof. Kołodziejski proponuje przeprowadzenie badań archeologicznych, które pozwolą rozstrzygnąć spór dotyczący początków osady. Sporo kontrowersji budzi bowiem zespół zamkowy, który po ostatnich rewelacyjnych odkryciach urósł do rangi jednego z najciekawszych założeń obronno-rezydencjonalnych w Polsce, a może nawet w Europie Środkowej. Badań wykopaliskowych, twierdzi Kołodziejski, wymaga również miejski mur obronny. W bardzo dobrym stanie zachowała się w prawdzie Brama Krakowska, ale rów-

niez w jej przypadku rozpoznania wykopaliskowe przyniosłyby wiele istotnych informacji na temat konstrukcji mostu, zapewne zwodzonego. Niewiele wiemy natomiast o drugiej bramie tzw. Bramie Opatowskiej. Jak wiemy zachowała się ona w postaci nikłych resztek, pewne światło na temat jej wyglądu mogłyby rzucić dopiero wyniki badań wykopaliskowych. Wyjaśnienia w trakcie badań archeologiczno-architektonicznych wymaga także kwestia pierwotnej funkcji dzwonnicy kościelnej. W wielu publikacjach wspomina się o trzeciej bramie, usytuowanej w partii północno-zachodniej, czyli w wąwozie, który tworzył naturalną komunikację między dnem doliny i rzeczką a wzgórzem miejskim. Ostateczny werdykt w tej sprawie może zapaść jednak dopiero po przeprowadzeniu badań archeologicznych. Tak samo jest w przypadku Wikarówki, kościoła p.w. św. Ducha oraz szpitala dla ubogich, kaplicy p.w. św. Leonarda. Kwestię tzw. cmentarza wisielowskiego również mogłyby wyjaśnić jedynie badania archeologiczne.

Bogactwo przedstawionych elementów dziedzictwa kulturowego w pełni uzasadnia twierdzenie, iż Szydłów spełnia wszelkie kryteria niezbędne do powołania tu rezerwatu kulturowego. Powinien on objąć swym zasięgiem stare miasto (w obrębie murów miejskich) z rozszerzeniem o zespół relikwów szpitala i kościoła p.w. św. Ducha oraz o wzgórze, na którym stoi kościół p.w. Wszystkich Świętych wraz z podnóżem, gdzie znajdują się jaskinie.

To jedynie fragmenty jakże bogatej i ciekawej pracy prof. Kołodziejskiego. Jej zadaniem jest stworzenie podstaw historycznych i konserwatorskich do działań w zakresie kształtowania lokalnej polityki społecznej i przestrzennej, zmierzającej do zachowania unikatowych wartości historycznych w dalszym rozwoju miasta. Studium historyczno-konserwatorskie to bardzo cenna publikacja, dzięki której będzie można stworzyć plan działań, który miejmy nadzieję w pełni przywróci naszemu miasteczku należną mu rangę zespołu zabytkowego, przyciągającego liczne rzesze turystów polskich i zagranicznych.

Anna Grzybowska